

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain 1 ja 13 §:n muuttamisesta sekä yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annettua lakia niin, että kokeilua jatketaan osapuilleen nykyisen laajuisena vuoden 1994 maaliskuun loppuun. Lakiteknisistä syistä ehdotetaan lisäksi samalla muutettavaksi lain muuttamisesta 1992 annetun lain voimaantulosäännöstä. Mahdollisuutta tuomita enintään kahdeksan kuukauden pituisten ehdottomien vankeusrangaistusten sijasta yhdyskuntapalvelua on vuoden 1991 alusta kokeiltu 18 tuomioistuimessa ja vuoden 1992 lokakuun alusta jo 50 tuomioistuimessa. Kokeilun piirissä asuu nykyisin noin kolmannes maan väestöstä.

Nykyisen kokeilulain voimassaolo päättyy vuoden 1993 lopussa. Esityksessä ehdotetaan lain voimassaolon jatkamista vuoden 1994 maaliskuun loppuun. Kokeilun piiriin kuuluviin alioikeuksien luettelo muutetaan samalla vastaamaan joulukuun alusta 1993 voimaan tulevaa uutta alioikeusjakoa. Myöhemmin annettavalla esityksellä kokeilua on tarkoitus jatkaa koko maahan laajennettuna vuoden 1996 loppuun.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 1994 alusta. Uusi säännös kokeilun piiriin kuuluvista alioikeuksista tulisi kuitenkin voimaan jo joulukuun 1993 alusta.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

Yhdyskuntapalvelua on yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annetun määräaikaisen lain (1105/90) nojalla kokeiltu vuoden 1991 alusta. Alkuperäisiin kokeilualueisiin kuului noin kymmenesosa maan väestöstä. Kokeilun alueen laajentamisen jälkeen vuoden 1992 lokakuun alusta kokeilun piirissä asuvien ihmisten osuus koko väestöstä on ollut suunnilleen kolmannes. Kokemukset kokeilusta ovat olleet myönteisiä. Uuteen seuraamukseen on tuomittu selvästi useammin kuin etukäteen arvioitiin. Vuoden 1992 ensimmäisten yhdeksän kuukauden aikana alkuperäisellä kokeilualueella annettiin 148 yhdyskuntapalvelutuomiota, mikä vastaa vuositasolla noin kahtasataa tuomiota. Palvelu-

paikkojen löytämisessä tuomituille ei ole ollut ongelmia. Selvä enemmistö yhdyskuntapalvelun tuomituista on myös suorittanut palvelunsa loppuun. Kahden ensimmäisen kokeiluvuoden aikana palvelun aloitti yhteensä 265 tuomittua, palvelu jouduttiin keskeyttämään 46 tapauksessa ja loppuun suoritettiin 169 rangaistusta.

Yhdyskuntapalvelurangaistusten kustannuksia on kolmessa eri selvityksessä verrattu niiden vankeusrangaistusten kustannuksiin, joiden sijasta palveluun on tuomittu. Varovaisimmankin laskutavan mukaan kustannukset yhdestä yhdyskuntapalvelurangaistuksesta ovat olleet vain runsas kolmannes sitä vastaavan vankeusrangaistuksen kustannuksista.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan yhdyskuntapalvelukokeilun jatkamista nykyisessä laajuudessaan vuoden 1994 alusta maaliskuun loppuun muuttamalla yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain 13 §:ssä säädettyä lain voimassaoloaika. Myöhemmin annettavassa hallituksen esityksessä on tarkoitus ehdottaa kokeilu laajennettavaksi koko maan kattavaksi vuoden 1994 huhtikuun alusta. Kokeilu päättyisi vuoden 1996 lopussa. Kokeilun laajentaminen lykättyllä aikataululla antaisi syyttäjille ja alioikeuksille paremmat mahdollisuudet perehtyä uuteen seuraamukseen kuin se vaihtoehto, että yhdyskuntapalvelu ulotettaisiin koko maahan heti vuoden 1994 alusta, jolloin alioikeusuudistuksen voimaantulosta olisi ehtinyt kuluu vain kuukausi.

Alioikeusuudistukseen liittyvät lait tulevat voimaan 1 päivänä joulukuuta 1993. Alioikeuksien tuomiopiirit muuttuvat huomattavasti alioikeusuudistuksen myötä. Uudistuksen vuoksi erääät kunnat, jotka tällä hetkellä kuuluvat yhdyskuntapalvelun kokeilualueeseen, siirtyvät sellaisten alioikeuksien tuomiopiireihin, joissa yhdyskuntapalveluun ei voida tuo-

mita. Toisaalta taas useat yhdyskuntapalvelun nykyiseen kokeilualueeseen kuulumattomat kunnat siirtyvät kokeilussa mukana olevien alioikeuksien tuomiopiireihin. Tulkintaongelmien välttämiseksi laissa ehdotetaan nimenomaisesti säädettäväksi, missä käräjäoikeuksissa yhdyskuntapalveluun voidaan tuomita, vaikka säännös on tarpeen vain alioikeusuudistuksen voimaantulon ja yhdyskuntapalvelun valtakunnallistamisen välisen ajan, neljä kuukautta. Yhdyskuntapalvelulainsäädäntö on luontevampi paikka ehdotetulle väliaikaiselle säännökselle kuin alioikeusuudistuksen voimaanpanoon liittyvä moniaineksinen siirtymäsäännöstö.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole taloudellisia eikä organisatorisia tai henkilöstövaikutuksia. Se ei myöskään muuttaisi eri kansalaisryhmien asemaa.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta

1 §. Ehdotetussa 1 momentissa luetellaan ne alioikeudet, joissa yhdyskuntapalveluun voitaisiin tuomita vuoden 1993 joulukuun 1 päivän ja seuraavan vuoden maaliskuun 31 päivän välisenä aikana.

Momentin muuttaminen on tarpeen siksi, että alioikeuksien tuomiopiirit muuttuvat alioikeusuudistuksen myötä. Tässä yhteydessä viisi sellaista kuntaa, nimittäin Lammi, Kalvola, Kangasniemi, Mäntyharju ja Pertunmaa, jotka nykyisin kuuluvat yhdyskuntapalvelun kokeilualueeseen, siirtyvät sellaisten käräjäoikeuksien tuomiopiireihin, jotka eivät kokeilualueeseen kuulu. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että

neljän kuukauden väliaikana rikoksista, jotka on tehty näiden kuntien alueella ja joista annetaan rangaistus tekopaikan mukaan määräytyvässä tuomioistuimessa, ei voida tuomita yhdyskuntapalveluun. Jotta tämän välikauden aikana ketään yhdyskuntapalveluun soveltuvaa ei tuomittaisi vankeuteen, näiden alueiden syyttäjien ja tuomioistuinten tulisi toimia yhteistyössä. Syyttäjät voivat välttää sellaisten juttujen, joissa yhdyskuntapalveluun tuomitseminen olisi mahdollista, haastamista tänä väliaikana pidettäviin istuntoihin. Jos tällainen asia kuitenkin tulisi käräjäoikeudessa käsiteltäväksi, tuomion julistaminen voitaisiin lykätä vuoden 1994 huhtikuun alun jälkeiseen aikaan.

Kaikkiaan 18 uutta kuntaa tulisi vastaavasti yhdyskuntapalvelukokeilun piiriin joulukuun 1 päivänä 1993, kun ne siirtyvät jonkin kokeilu-

lakia soveltavan tuomioistuimen tuomiopiiriin. Tähän asetelmaan ei liity erityisiä periaatteellisia ongelmia, mutta joitakin käytännön pulmia saattaa aiheutua siitä, ettei yhdyskuntapalvelua koskeva koulutus ole kokonaisuudessaan ulotunut näille uusille kokeilualueille.

13 §. Pykälän 2 momenttia muuttamalla jatkettaisiin yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain voimassaoloa kolmella kuukaudella, vuoden 1994 tammikuun alusta saman vuoden maaliskuun loppuun.

Voimaantulosäännös. Ehdotettu laki tulisi pykälän ensimmäisen virkkeen mukaan voimaan vuoden 1994 alusta. Ilman nyt ehdotettavaa lainmuutosta yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annetun lain voimassaolo päättyisi vuoden 1993 lopussa.

Pykälän toisen virkkeen mukaan 1 §:n 1 momentti tulisi kuitenkin voimaan jo 1 päivänä joulukuuta 1993. Tällä varmistettaisiin se, ettei samaan aikaan voimaan tulevan alioikeusudistuksen myötä synny epäselvyyttä yhdyskuntapalvelukokeilun alueellisista rajoista.

1.2. Laki yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annetun lain muuttamisesta

Kun yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annettua lakia muutettiin vuonna 1992, otettiin muutoslain (272/92) voimaantulosäännöksen 1 momenttiin säännös, jonka mukaan muutoslaki on voimassa samaan ajankohtaan kuin varsinainen laki eli vuoden 1993 loppuun. Säännös on sikäli tarpeeton, että määräaikaisen lain muutokset ovat muutoinkin voimassa saman määräajan kuin varsinainen laki, jollei erikseen toisin säädetä. Jottei vuoden 1992 muutoslain ja varsinkin sen voimaantulosäännöksessä olevien siirtymäsäännösten voimassaolon jatkumisesta syntyisi epäselvyyttä, ehdotetaan muutoslain voimaantulosäännöksen 1 momentista poistettavaksi säännös määräaikaisuudesta. Yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annetun lain kaikkien säännösten voimassaoloaika määräytyisi tällöin yksiselitteisesti vain lain 13 §:n mukaan. Nyt ehdotettava muutos on lisäksi omiaan yksinkertaistamaan lain voimassaolon jatkamisesta myöhemmin annettavia säännöksiä.

2. Voimaantulo

Ensimmäisessä lakiehdotuksessa on kaksi eri

voimaantulopäivää. Kokeilun alueellista soveltamisalaa vuoden 1993 joulukuun alun ja vuoden 1994 maaliskuun lopun välisenä aikana täsmentävä 1 §:n 1 momentti tulisi voimaan jo 1 päivänä joulukuuta 1993. Näin vältettäisiin alioikeusudistuksen mukanaan tuomat tulkin- taongelmat lain alueellisesta soveltamisalasta.

Muilta osin laki, jossa säädettäisiin yhdyskuntapalvelukokeilun jatkamisesta kolmen kuukauden ajan osapuilleen nykyisessä laajuudessaan, tulisi voimaan vuoden 1994 alussa. Syynä ehdotetulle jatkamiselle on yhdyskuntapalvelukokeilun aikataulun sovittaminen yhteen alioikeusudistuksen aikataulun kanssa. Nykyisen kokeilun voimassaolo päättyy vuoden 1993 lopussa. Saman vuoden joulukuun 1 päivänä tulee voimaan mittava uusi alioikeuslainsäädäntö. Kun alioikeudet joutuvat siirtymään uuteen oikeudenkäyntijärjestelmään normaalin arkityönsä ohella, siirtymävaiheen työmäärää suurimmassa osassa maata ei ole enää haluttu lisätä ottamalla samaan aikaan käyttöön uusi seuraamuslaji. Tämän vuoksi ehdotetaan, että yhdyskuntapalvelukokeilun laajentamista koko maan kattavaksi lykätään kolmella kuukaudella.

Toinen ehdotetuista laeista, jolla tarkistetaan lain muuttamisesta vuonna 1992 annetun lain voimaantulosäännöstä, ehdotetaan tulevaksi voimaan vuoden 1994 alusta.

3. Säättämisyjärjestys

Laki yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä säädettiin aikanaan valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaisessa perustuslainsäätämisyjärjestyksessä. Syynä vaikeutetun säätämisyjärjestyksen valitsemiseen oli, että rikoksista tuomittaviin seuraamuksiin vaikuttavan alueellisen kokeilun katsottiin olevan ristiriidassa hallitusmuodon 5 §:ssä säädetyin kansalaisten yhdenvertaisuusperiaatteen kanssa. Vaikeutettua säätämisyjärjestystä noudatettiin myös kokeilu- aluetta myöhemmin laajennettaessa.

Alueellisesti rajoitetun kokeilun voimassaolon jatkaminen merkitsee yhdenvertaisuusperiaatteesta poikkeamisen jatkumista. Lain soveltamisalueen muuttamisesta (1 § 2 mom.) ja voimassaolon jatkamisesta (13 § 2 mom.) tulisi- kin säätää valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla. Lakiehdotuksessa 2 ehdotettu

muutos on pelkästään lakitekkinen ja se voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain 1 ja 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla,

muutetaan yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta 14 päivänä joulukuuta 1990 annetun lain (1105/90) 1 §:n 1 momentti ja 13 §:n 2 momentti, näistä 1 §:n 1 momentti sellaisena kuin se on 27 päivänä maaliskuuta 1992 annetussa laissa (272/92), seuraavasti:

1 §

Tätä lakia sovelletaan rikosasioissa, jotka ratkaistaan:

- 1) Loimaan, Mynämäen, Paraisten, Pirkanmaan, Salon, Tampereen, Toijalan, Turun ja Turunseudun kärjäoikeuksissa;
- 2) Kokkolan, Mustasaaren, Pietarsaaren ja Vaasan kärjäoikeuksissa;
- 3) Mikkelin kärjäoikeudessa;
- 4) Imatran, Lahden ja Lappeenrannan kärjäoikeuksissa; tai
- 5) Kemijärven, Lapin ja Rovaniemen kärjäoikeuksissa.

13 §

Laki on voimassa 31 päivään maaliskuuta 1994, minkä jälkeenkin sovelletaan lain 11 §:ää ja rangaistuksen täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä. Niin ikään lakia sovelletaan myös 31 päivän maaliskuuta 1994 jälkeen käsiteltäessä 1 §:n mukaan lain soveltamisalaan kuuluvia asioita hovioikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1994. Lain 1 §:n 1 momentti tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä joulukuuta 1993.

2.

L a k i**yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain muuttamisesta 27 päivänä maaliskuuta 1992 annetun lain (272/92) voimaantulosäännöksen 1 momentti seuraavasti:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 1992.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1994.

Helsingissä 24 päivänä syyskuuta 1993

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTOOikeusministeri *Hannele Pokka*

1.

Laki**yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain 1 ja 13 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla,

muutetaan yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta 14 päivänä joulukuuta 1990 annetun lain (1105/90) 1 §:n 1 momentti ja 13 §:n 2 momentti, näistä 1 §:n 1 momentti sellaisena kuin se on 27 päivänä maaliskuuta 1992 annetussa laissa (272/92), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Tätä lakia sovelletaan rikosasioissa, jotka ratkaistaan:

1) Halikon ja Loimaan kihlakunnanoikeuksissa, Paraisten tuomiokuntaan kuuluvissa Dragsfjärdin, Kemiön, Nauvon ja Paraisten kihlakunnanoikeuksissa, Piikkiön kihlakunnanoikeudessa, Pirkkalan kihlakunnanoikeudessa, Ruoveden tuomiokuntaan kuuluvissa Oriveden, Ruoveden ja Ylöjärven kihlakunnanoikeuksissa, Toijalan kihlakunnanoikeudessa, Vehmaan tuomiokuntaan kuuluvissa Laitilan, Mynämäen ja Vehmaan kihlakunnanoikeuksissa sekä Naantalın, Tampereen, Turun ja Uudenkaupungin raastuvanoikeuksissa;

2) Korsholman tuomiokuntaan kuuluvissa Maalahden, Mustasaaren ja Vöyrin kihlakunnanoikeuksissa, Pietarsaaren tuomiokuntaan kuuluvissa Kruunupyyn, Pietarsaaren ja Uusikaarlepyyn kihlakunnanoikeuksissa sekä Kokkolan, Pietarsaaren ja Vaasan raastuvanoikeuksissa;

3) Mikkelin tuomiokuntaan kuuluvissa Kangasniemen, Mikkelin, Mäntyharjun ja Ristiinan kihlakunnanoikeuksissa sekä Mikkelin raastuvanoikeudessa;

4) Hollolan kihlakunnanoikeudessa, Imatran tuomiokuntaan kuuluvissa Imatran ja Parikkalan kihlakunnanoikeuksissa, Lappeen kihlakunnanoikeudessa sekä Lahden ja Lappeenrannan raastuvanoikeuksissa; tai

5) Kemijärven kihlakunnanoikeudessa, Lapin tuomiokuntaan kuuluvissa Inarin, Kittilän, Muonion, Sodankylän ja Utsjoen kihlakunnanoikeuksissa, Tornion tuomiokuntaan kuuluvissa Kemin, Tornion ja Ylitornion kihlakunnan-

Ehdotus

1 §

Tätä lakia sovelletaan rikosasioissa, jotka ratkaistaan:

1) *Loimaan, Mynämäen, Paraisten, Pirkanmaan, Salon, Tampereen, Toijalan, Turun ja Turunseudun käräjäoikeuksissa;*

2) *Kokkolan, Mustasaaren, Pietarsaaren ja Vaasan käräjäoikeuksissa;*

3) *Mikkelin käräjäoikeudessa;*

4) *Imatran, Lahden ja Lappeenrannan käräjäoikeuksissa; tai*

5) *Kemijärven, Lapin ja Rovaniemen käräjäoikeuksissa.*

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

oikeuksissa, Rovaniemen kihlakunnanoikeudessa sekä Kemin raastuvanoikeudessa.

13 §

Laki on voimassa vuoden 1993 loppuun, minkä jälkeenkin sovelletaan lain 11 §:ää ja rangaistuksen täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä. Niin ikään lakia sovelletaan myös vuoden 1993 jälkeen käsiteltäessä 1 §:n mukaan lain soveltamisalaan kuuluvia asioita hovioikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa.

13 §

Laki on voimassa 31 päivään maaliskuuta 1994, minkä jälkeenkin sovelletaan lain 11 §:ää ja rangaistuksen täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä. Niin ikään lakia sovelletaan myös 31 päivän maaliskuuta 1994 jälkeen käsiteltäessä 1 §:n mukaan lain soveltamisalaan kuuluvia asioita hovioikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1994. Lain 1 §:n 1 momentti tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä joulukuuta 1993.

2.

Laki

yhdyksuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain muuttamisesta 27 päivänä maaliskuuta 1992 annetun lain (272/92) voimaantulosäännöksen 1 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 1992. Lain 1 §:n 1 momentti tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä lokakuuta 1992. Laki on voimassa vuoden 1993 loppuun, minkä jälkeenkin sovelletaan 11 §:ää ja rangaistuksen täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 1992.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1994.

